

Ταυτότητα έργου

Αρχιτεκτονική μελέτη: ΜΑΡΙΑ ΚΟΚΚΙΝΟΥ, ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΟΥΡΚΟΥΛΑΣ

Συνεργάτες: ΑΡΤΕΜΙΣ ΧΑΛΑΡΗ, ΣΤΡΑΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ,
ΑΝΤΩΝΙΑ ΠΑΝΟΥ, ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΕΟΓΛΟΥ, ΝΙΚΟΛΑΣ ΠΑΠΑΔΟΜΑΤΑΣ

Σύμβουλοι αρχιτέκτονες: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΡΡΕΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΠΟΝΗΣ

Σύμβουλος ακουστικής: ΘΩΔΩΡΟΣ ΤΙΜΑΓΕΝΗΣ

Σύμβουλος θεάτρου: ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΤΕΝΗΣ

Σύμβουλος επηχοακουστικών εγκαταστάσεων: ΜΙΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Σύμβουλος φωτισμού: ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΝΕΛΛΙΑΣ

Φυτοτεχνική μελέτη: ΕΛΛΗ ΠΑΓΚΑΛΟΥ

Επιμέλεια σήμανσης: ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΣΑΡΡΟΣ

Στατική μελέτη: ΚΩΣΤΑΣ ΖΑΜΠΑΣ

Συνεργάτες: ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΑΓΑΠΙΟΥ, ΑΝΤΙΑ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ, ΒΑΛΛΙΑ ΚΟΡΔΟΥΛΗ

Η/Μ μελέτη: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΑΡΓΥΡΟΣ

Συνεργάτες: ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΑΡΓΥΡΟΣ, ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, ΡΟΥΛΑ ΒΕΛΩΝΗ, ΚΩΣΤΑΣ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

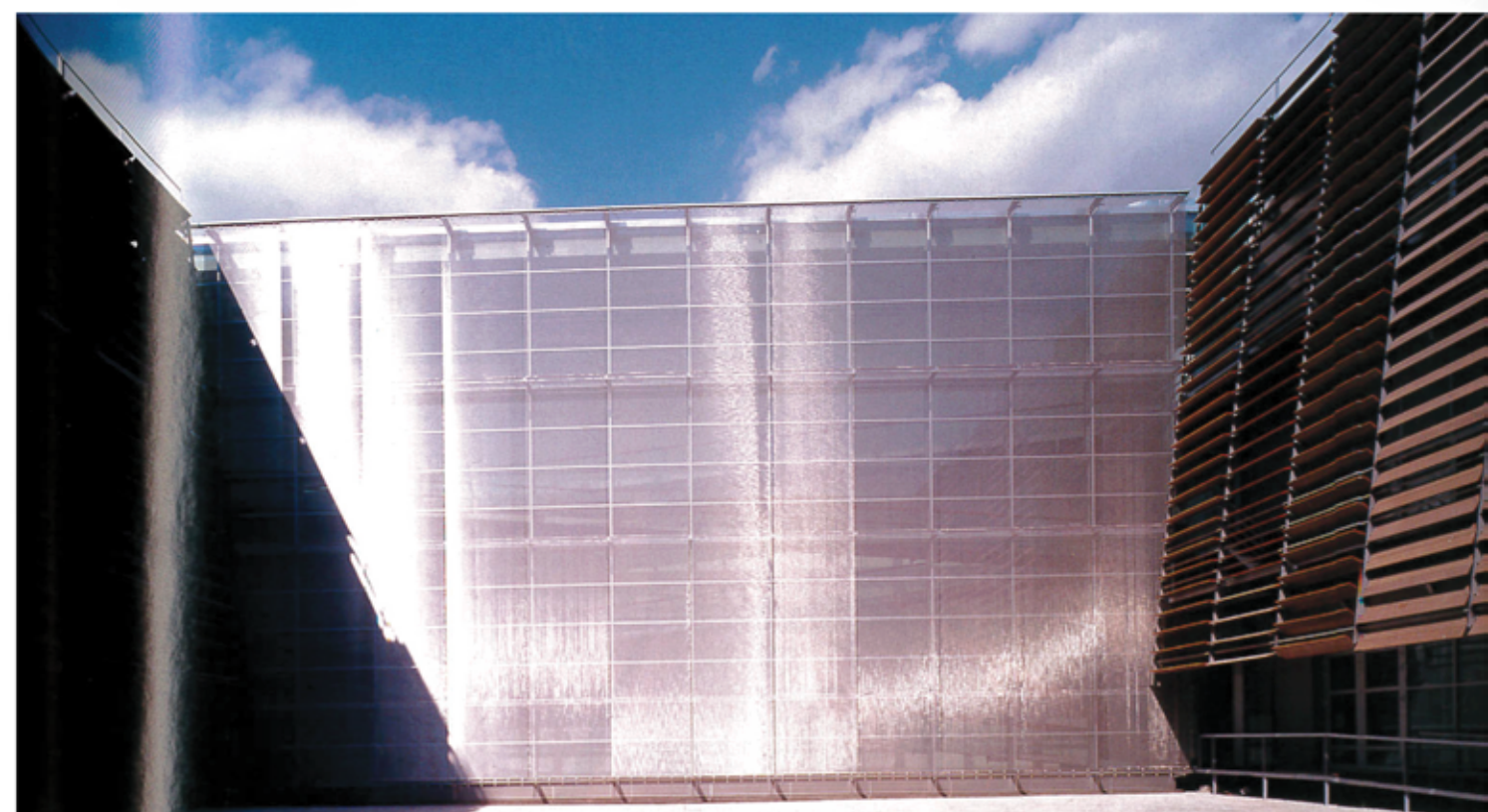
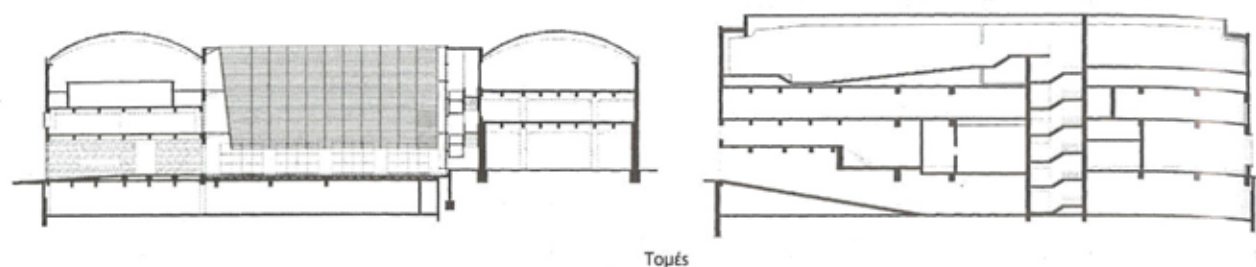
Ανάδοχος: ΒΙΟΤΕΡ ΔΕ

Νέο Μουσείο Μπενάκη

Ανάμεσα στη μνήμη και τη φαντασία

Ένα εσωστρεφές κλειστό
κτίριο - κιβωτός,
που ανοίγεται
στα σωθικά του,
στο εσωτερικό του
(αίθριο).

κείμενο: Νίκος Σιαπκαράς
αρχιτέκτων μηχανικός
φωτογράφιση: Ερίετα Αττάλη

ΤΟ ΚΤΙΡΙΟ ΕΙΝΑΙ ένα ανοικτό πολυσύνθετο πλέγμα, το οποίο ενσωματώνει πολλά αλληλεξαρτώμενα συστήματα, που προσδιορίζουν τόπους ζωής και συνθέτουν μια ιδιαίτερη ολότητα: Το δυναμικό και ολοένα αναπτυσσόμενο άξονα της Πειραιώς, το υφιστάμενο βιομηχανικό κέλυφος που το φιλοξενεί, τη σύγχρονη αρχιτεκτονική και μουσειακή προσέγγιση - πρόταση. Η απόφαση επανάχρησης του συγκεκριμένου χώρου δεν αποτελεί

μια περιβαλλοντική στρατηγική βασισμένη στην ουτοπική ιδέα της σωτηρίας των υλικών - χωρικών αποθεμάτων του κόσμου. Η συγκεκριμένη επανάχρηση ξεκινά πυροδοτώντας μια πραγματικότητα αλλαγής, κίνησης, δράσης. Στη συγκεκριμένη αρχιτεκτονική πρόταση υπάρχει μια σύλληψη (concept), ένας μύθος ενός εναλλασσόμενου - επαμφοτερίζοντος παιχνιδιού μεταξύ ανοικτού και κλειστού χώρου, μεταξύ φυγής και εγκλεισμού, ροής και τομής.

Ο σχεδιασμός, αντί να είναι συσσώρευση εμπειρίας, μετατρέπεται σε ερευνητική εργασία, όπου, κατά την παραγωγή του project, παράγεται αδιαλείπτως γνώση και πληροφορία. Η αρχιτεκτονική διαδικασία σχεδιασμού είναι μια ανάπτυξη "σωμάτων", υποβαλλόμενων σε δυνάμεις και κατευθύνσεις. Το κτίριο ουσιαστικά λειτουργεί ως "processor" πληροφορίας.

Πολυχώρος

Το κτίριο χρονολογείται από τη δεκαετία του '70.

Η μελέτη αποτελεί επέμβαση σε υπάρχον κτίσμα και προσθήκη ενός ορόφου. Ο νέος πολυχώρος του Μουσείου Μπενάκη απλώνεται σε 11.000 m² και φιλοδοξεί να αγκαλιάσει παράδοση και σύγχρονη δημιουργία, εικαστική και λογοτεχνία, αλλά και κινηματογράφο με θέατρο. Ο πολυχώρος διαθέτει επιπλέον αμφιθέατρο 400 θέσεων, φουαγέ και βιβλιοπωλείο.

Μια μικρή μόνο γεύση των εσωτερικών και υπαίθριων χώρων του πήραμε, στο τέλος του 2003, με τη διεθνή

έκθεση σύγχρονης τέχνης "Outlook", το 1/3 της οποίας φιλοξενήθηκε εκεί.

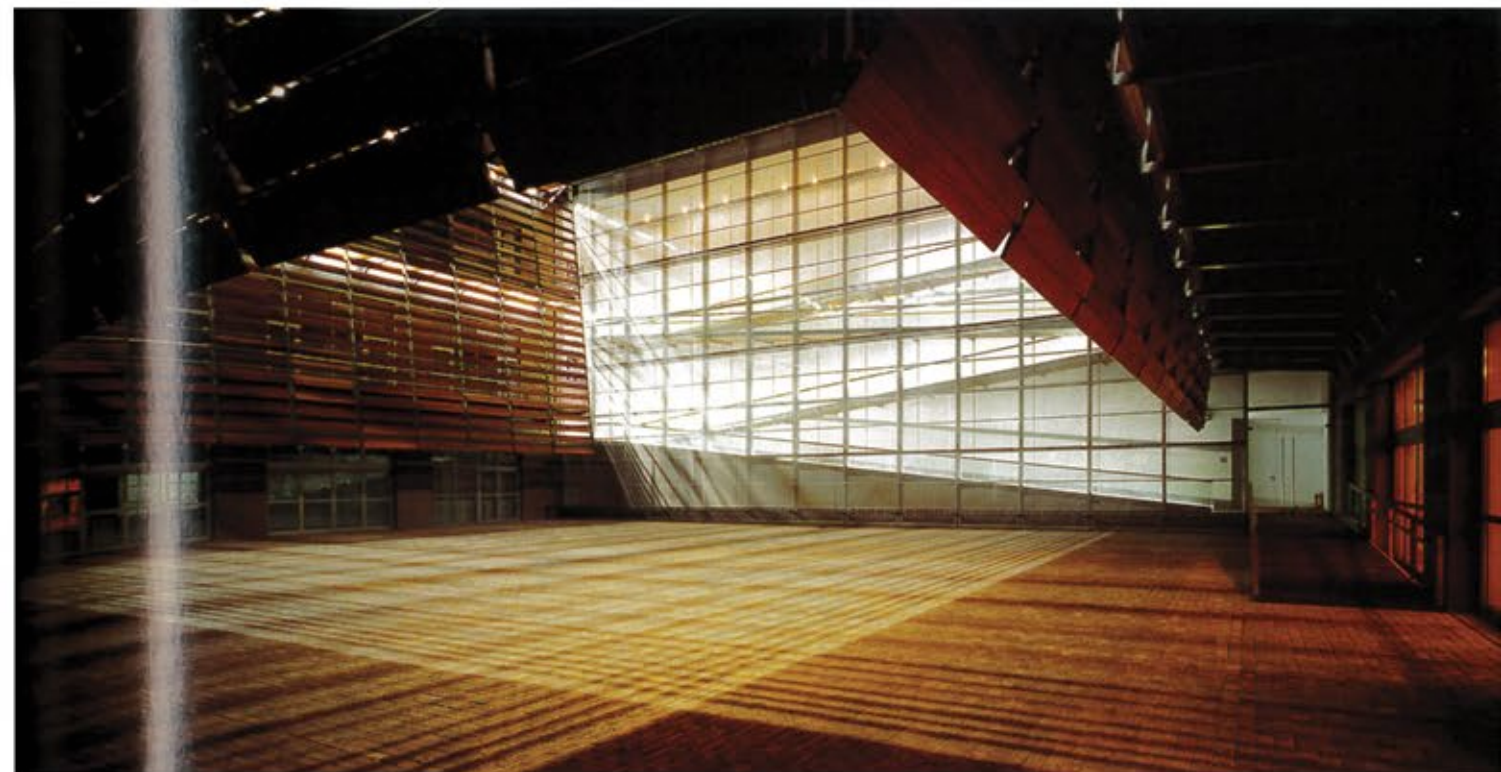
Μια δεύτερη εμπειρία του χώρου είχαμε με την έκθεση "Πτυχώσεις: Από το αρχαίο ελληνικό ένδυμα στη μόδα του 21ου αιώνα", όπου ολόκληρο το Μουσείο οργανώθηκε σαν κέλυφος που λειτουργεί ως θέαμα, με όρους θεατρικούς αλλά και ηχητικούς, αποκαλύπτοντας τις πολλαπλές δυνατότητες που προσφέρει ο νέος χώρος.

Πολιτισμικό τοπόσημο

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι χώροι που έχουν τη μοναδική δυνατότητα να βρίσκονται σε επαφή με όλους τους άλλους χώρους, αλλά με έναν ιδιαίτερο τρόπο, ώστε να υποβλέπουν, να εξουδετερώνουν ή να εφευρίσκουν το σύνολο των σχέσεων που συμβαίνουν και να είναι σε θέση να ορίζουν, να κατοπνίζονται ή να αντανάκλουν. Χώροι που είναι δικτυωμένοι, και παράλληλα αντιφάσκουν με όλους τους γύρω χώρους, χώροι όπως το Νέο Μουσείο Μπενάκη.

Το Μουσείο περιέχει τη δυναμική της πόλης με την οποία καλείται να συνυπάρξει. Η αρχιτεκτονική πρόταση δεν περιορίζεται μόνο σε μια στεία σχεδιαστική και φορμαλιστική αναζήτηση.

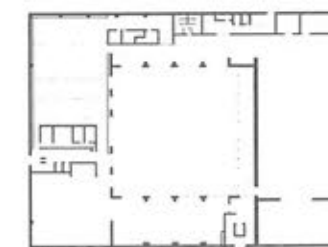
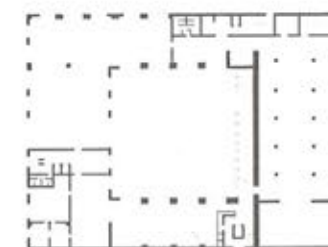
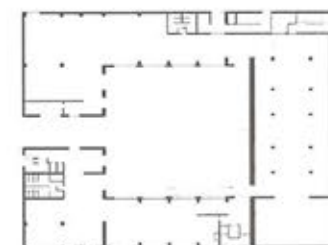

Ενδιαφέρεται για τη διερεύνηση της δυναμικής και της ψυχογεωγραφίας της πόλης. Η "κλινική απογραφή" των δεδομένων της τοποθεσίας, στην οποία κτίστηκε το κτίριο, οδήγησε με τρόπο αποφασιστικό στην τελική πρόταση. Αυτό είναι ολοφάνερο στη δεσπόζουσα όψη του Μουσείου, όπου η μεγάλη γραμμική σχισμή ανταποκρίνεται πλήρως στην κλίμακα και την κίνηση της οδού Πειραιώς. Ταυτόχρονα, το Μουσείο δεν μπορεί πλέον να είναι μόνο ένας χώρος απλής αποθήκευσης και έκθεσης αντικειμένων, ούτε ένας δαπανηρός τόπος ανέσεων και αισθήσεων. Πρέπει να λειτουργεί ως ένα πολιτισμικό τοπόσημο, ενός συνεχώς μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος, όπου το "εκθέτειν" δεν είναι απλώς μια διαδικασία, σύλληψη, σκέψη και παρουσία ωραίων αντικειμένων, αλλά και ένα δρώμενο κατοίκησης και διαχείρισης πληροφοριών. Πλήρως εναρμονισμένο στις νέες απαιτήσεις, το Νέο Μουσείο Μπενάκη ανάγεται στη ζωή της πόλης και δηλώνει την παρουσία του.

Είναι και λειτουργεί ως σημείο αναφοράς για την ευρύτερη περιοχή. Αποτελεί κοινωνικό πυρήνα, χώρο πολιτισμού και ζωής.

Το Μουσείο θα μπορούσε ταυτόχρονα να οριστεί μέσα από μία ένταση, ως ένας μεταβατικός χώρος, μεταξύ της πόλης και της τέχνης, ο οποίος κινείται σε πολλαπλά επίπεδα ως ένα υπερκείμενο - hypertext¹, ως μια δυναμική μήτρα, από την οποία ο επισκέπτης συνθέτει τη δική του εικόνα - διαδρομή, το δικό του μύθο.

Ουσιαστικά λειτουργεί ως ένας ριζωματικός χώρος που επιτρέπει απρόσμενες συναντήσεις και συμβιώσεις ετερογενών δυνάμεων και συμβάντων. Ως ένας αντιεραρχικός "λείος" χώρος, ένας χώρος ροής, κατευθυνόμενος ταυτόχρονα σε πολλές διαστάσεις. Χώρος μοριακός που αφήνει να περάσουν στα σωθικά του συμβάντα και καταστάσεις, εγκαθιδρύοντας σχέσεις όσο το δυνατόν εγγύτερες προς την ιδιομορφία τους.

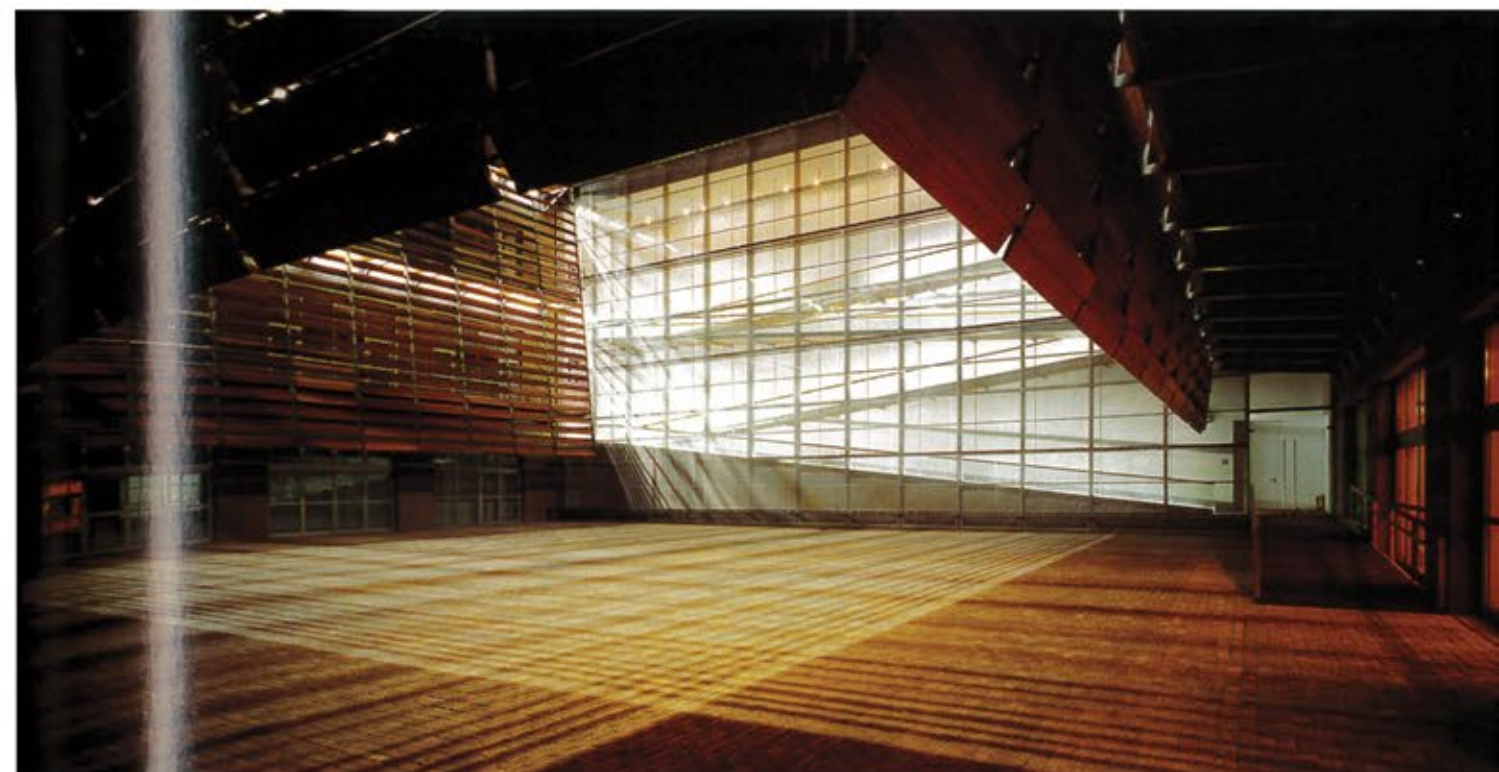
Κατόψεις

Πολιτισμικό τοπόσημο

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι χώροι που έχουν τη μοναδική δυνατότητα να βρίσκονται σε επαφή με όλους τους άλλους χώρους, αλλά με έναν ιδιαίτερο τρόπο, ώστε να υποβλέπουν, να εξουδετερώνουν ή να εφευρίσκουν το σύνολο των σχέσεων που συμβαίνουν και να είναι σε θέση να ορίζουν, να κατοπτρίζουν ή να αντανακλούν. Χώροι που είναι δικτυωμένοι, και παράλληλα αντιφάσκουν με όλους τους γύρω χώρους, χώροι όπως το Νέο Μουσείο Μπενάκη.

Το Μουσείο περιέχει τη δυναμική της πόλης με την οποία καλείται να συνυπάρξει. Η αρχιτεκτονική πρόταση δεν περιορίζεται μόνο σε μια στεία σχεδιαστική και φορμαλιστική αναζήτηση.

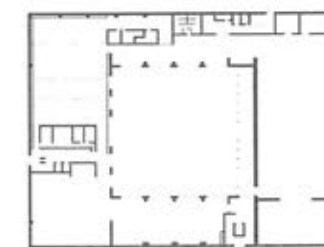
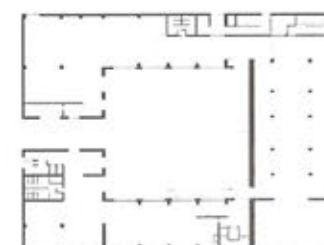

Ενδιαφέρεται για τη διερεύνηση της δυναμικής και της ψυχογεωγραφίας της πόλης. Η "κλινική απογραφή" των δεδομένων της τοποθεσίας, στην οποία κτίστηκε το κτίριο, οδήγησε με τρόπο αποφασιστικό στην τελική πρόταση. Αυτό είναι ολοφάνερο στη δεσπόζουσα όψη του Μουσείου, όπου η μεγάλη γραμμική σχισμή ανταποκρίνεται πλήρως στην κλίμακα και την κίνηση της οδού Πειραιώς. Ταυτόχρονα, το Μουσείο δεν μπορεί πλέον να είναι μόνο ένας χώρος απλής αποθήκευσης και έκθεσης αντικειμένων, ούτε ένας δαπανηρός τόπος ανέσεων και αισθήσεων. Πρέπει να λειτουργεί ως ένα πολιτισμικό τοπόσημο, ενός συνεχώς μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος, όπου το "εκθέτειν" δεν είναι απλώς μια διαδικασία, σύλληψη, σκέψη και παρουσία ωραίων αντικειμένων, αλλά και ένα δρώμενο κατοίκησης και διαχείρισης πληροφοριών. Πλήρως εναρμονισμένο στις νέες απαιτήσεις, το Νέο Μουσείο Μπενάκη ανάγεται στη ζωή της πόλης και δηλώνει την παρουσία του.

Είναι και λειτουργεί ως σημείο αναφοράς για την ευρύτερη περιοχή. Αποτελεί κοινωνικό πυρήνα, χώρο πολιτισμού και ζωής.

Το Μουσείο θα μπορούσε ταυτόχρονα να ορισθεί μέσα από μία ένταση, ως ένας μεταβατικός χώρος, μεταξύ της πόλης και της τέχνης, ο οποίος κινείται σε πολλαπλά επίπεδα ως ένα υπερκείμενο - hypertext', ως μια δυναμική μήτρα, από την οποία ο επισκέπτης συνθέτει τη δική του εικόνα - διαδρομή, το δικό του μύθο.

Ουσιαστικά λειτουργεί ως ένας ριζωματικός χώρος που επιτρέπει απρόσμενες συναντήσεις και συμβιώσεις ετερογενών δυνάμεων και συμβάντων. Ως ένας αντιεραρχικός "λείος" χώρος, ένας χώρος ροής, κατευθυνόμενος ταυτόχρονα σε πολλές διαστάσεις. Χώρος μοριακός που αφήνει να περάσουν στα σωθικά του συμβάντα και καταστάσεις, εγκαθιδρύοντας σχέσεις όσο το δυνατόν εγγύτερες προς την ιδιομορφία τους.

Κατόψεις

Έτσι μεταλλάσσει ασυνεχώς την "χαρτογραφία" του, συλλαμβάνεται από το βλέμμα απτικά, και όχι πλέον οπτικά. Το "πνεύμα", μέσω του οφθαλμού, επεκτείνεται και ψηλαφεί τον χώρο του μουσείου.

Οργάνωση

Το προϋπάρχον βιομηχανικό κέλυφος οργανώνεται γύρω από ένα εσωτερικό αίθριο. Η επιλογή των αρχιτεκτόνων να μορφώσουν μια εξωτερική επιφάνεια, ιδιαίτερα κλειστή, με γραμμικά ανοίγματα - σχισμές, συμπαγή και επίπεδη, και μια εσωτερική επιφάνεια ανοιχτή, με μεγάλα παράθυρα, δημιουργεί μια ιδιαίτερη χωρική ασυνέχεια, μια χωρική και νοηματική ανατροπή, όπου αναγνωρίζει κανείς ένα ανάστροφο διάλογο του έξω με το μέσα. Ανάμεσα στις δύο αντιθετικές επιφάνειες, το υπάρχον κέλυφος επαναπροσδιορίζεται και επανανοηματοδοτείται ως εκθεσιακός χώρος.

Με την ίδια ανατρεπτική λογική, η κεντρική είσοδος τοποθετείται στην πλάγια όψη, αφού πρώτα το κτίριο υποχωρήσει σε σχέση με το δρόμο, ώστε να μπορέσει να απελευθερωθεί ο όγκος του από τα γειτονικά κτίρια, να δημιουργηθεί ένας ελεύθερος χώρος και να σηματοδοτηθεί η είσοδος. Είναι ευδιάκριτο, ότι κεντρικό στοιχείο της οργάνωσης του κτιρίου είναι ο κατακόρυφος συμπαγής τοίχος - όριο, που ορίζει/διαχωρίζει και πολλές φορές ενώνει τους χώρους. Η αδιαφανής επιφάνειά του επενδύεται με μια επιδερμίδα

από μάρμαρο, το κόκκινο μάρμαρο Περσίας. Ιδιαίτερα σημαντικά στοιχεία που έρχονται να συνδιαλεχθούν με τον τοίχο, είναι, τα παράθυρα και γενικότερα τα ανοίγματα, τα οποία λειτουργούν ως στοιχεία επικοινωνίας και διαλόγου του έξω με το μέσα.

Τα ανοίγματα, άλλοτε μεγάλα και μεμονωμένα, και άλλοτε "συμβατικά" και επαναλαμβανόμενα, ουσιαστικά επιτείνουν τη δυναμική του σκληρού συμπαγούς τοίχου - ορίου, και αναιρούν την οριζόντια γραμμικότητά του.

Καθοριστικά στοιχεία του κτιρίου, είναι, το κεκλιμένο επίπεδο κίνησης που καταλαμβάνει ολόκληρο το μήκος του τοίχου απέναντι από την είσοδο, οι δύο μεταλλικές θολωτές κατασκευές στον πάνω όροφο, που στεγάζουν ένα εντυπωσιακό αμφιθέατρο και ένα μεγάλο εκθεσιακό χώρο δίκως ενδιάμεσα υποστυλώματα, και το εσωτερικό αίθριο. Το αίθριο του Μουσείου, με τη διαστρωμάτωση των διαδοχικών επιπέδων των υλικών, με τα εσωστρεφή μεγάλα ανοίγματα του ισόγειου εκθεσιακού χώρου, με τους περιμετρικούς μεταλλικούς εξώστες, τα υαλοπετάσματα με μεταλλικό πλέγμα μπροστά από το κεκλιμένο επίπεδο, τις περιμετρικές περσιδωτές κουίντες, που είτε οδηγούν σε γραφεία και χώρους έκθεσης, είτε λειτουργούν ως τόποι παρατήρησης, οργανώνεται σε ένα χώρο πολλαπλών δράσεων, όπου η κίνηση των θεατών αποτελεί τελετουργικό - θεατρικό.

Χαρακτηριστικό είναι, συνάμα, ότι υπάρχουν πολλαπλές προσβάσεις στους εκθεσιακούς χώρους, ώστε το κτίριο να μπορεί να αναπτύξει πολλά εκθεσιακά σενάρια.

Φωτισμός

Οι χώροι όλων των ενοτήτων χαρακτηρίζονται έντονα από την υλικότητα και την υφή της κατασκευής. Στη συνολική αίσθηση του κτιρίου παίζει καθοριστικό ρόλο το στοιχείο

συμβάλλουν στη διαμόρφωση της αίσθησης του χώρου.

Υλικά

Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν, επιλέχθηκαν με κριτήρια το χρώμα, την υφή, την αίσθηση της διαφάνειας και της αδιαφάνειας, τη θερμότητα και φυσικά την αφή.

Το τούβλο, ο σοβάς, το σίδερο, το αλουμίνιο, ο χαλκός, το μάρμαρο, το σκυρόδεμα, διατηρούν την αυτοτέλεια

σηματοδοτήσουν υλικές χωρικές συνέχειες και ασυνέχειες.

Η πιο μικρή λεπτομέρεια και το γενικό συνολικό σχήμα και μέγεθος, βγαίνουν από το ίδιο πνεύμα, μέσα από την ίδια αίσθηση, μέσα από την ίδια διάθεση για καθαρή τελειότητα. ■

Αναφορές

1. Το πρόθεμα "hyper" χρησιμοποιείται εδώ με τη μαθηματική του έννοια: hypertext - υπερκείμενο, και "hyperspace", δηλαδή χώρος με "n" διαστάσεις.

του φυσικού φωτισμού, που αναδεικνύει την υφή των υλικών, αλλά και τις αναλογίες και τις "Βαρύτητες" των χώρων, με τον άλλοτε άπλετο και άλλοτε διακριτικό και χαμηλό φωτισμό, η κλιμάκωση του οποίου παράγει μια έντονα μυστηριακή ατμόσφαιρα. Οι οπτικές φυγές και ο ιδιαίτερα μελετημένος τεχνητός φωτισμός

και την καθαρότητά τους και ταυτόχρονα μορφώνουν ένα ομοιογενές σύνολο και υπάγονται σε μια αυστηρή συνολική λογική. Χρησιμοποιούνται για να διαμορφωθεί ο αρχιτεκτονικός χώρος. Λειτουργούν ως όρια που διαχωρίζουν λειτουργίες, ποιότητες χώρου, εσωτερικά και εξωτερικά περιγράμματα, αλλά και για να

Εταιρίες που συμμετείχαν στο έργο και διαφημίζονται στο τεύχος αυτό:
ΑΦΟΙ Ι. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΑΕ :

Μάρμαρο

KNAUF ΑΕ:

Γυψοσανίδες

Χ. Ν. ΜΗΤΟΓΙΑΝΝΗΣ - Ι. Χ. ΤΣΙΑΜΑΣ:

Υαλοπίνακες

QUALITY ΕΠΕ:

Ξύλινες επενδύσεις, μοκέτες